

पोलीस उप निरीक्षक मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षा

१. पदांचा तपशील :-

१.१ **संवर्ग:-** अराजपत्रित, गट - ब.

१.२ **नियुक्तीचे ठिकाण:-** राज्य शासनाच्या पोलीस दलाच्या महाराष्ट्रातील कोणत्याही कार्यालयात.

१.३ **वेतनबँड, ग्रेड वेतन व बढतीच्या संधी:-**रुपये ९३००-३४८००,४३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय इतर भत्ते. ज्येष्ठता व पात्रतेनुसार पोलीस निरीक्षक व त्यावरील काही पदे.

१.४ शासनाच्या मागणीनुसार भरावयाच्या पदांचा तपशील, पदसंख्या, आरक्षण इत्यादी माहिती शासन परिपत्रक/अधिसूचनेद्वारे उमेदवारांना उपलब्ध करून देण्यात येईल.

२. परीक्षेचे टप्पे:-

२.१ प्रस्तुत परीक्षा आता खालील **तीन टप्प्यात** घेण्यात येते:-

(एक) पूर्व परीक्षा - १०० गुण (दोन) मुख्य परीक्षा - ३०० गुण (तीन) शारीरिक चाचणी - १०० गुण.

२.२ मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी उमेदवारांची संख्या विहित मर्यादेत सिमित करण्यासाठी पूर्व परीक्षा घेण्यात येते. पूर्व परीक्षेसाठी आयोगाने विहित केलेल्या किमान सीमारेषा किंवा त्यापेक्षा जास्त गुण मिळविणा-या उमेदवारांस मुख्य परीक्षेसाठी पात्र समजण्यात येते.

२.३ मुख्य परीक्षेकरीता आयोगाने निश्चित केलेली किमान सीमारेषा किंवा त्यापेक्षा जास्त गुण मिळविणारे उमेदवार शारीरिक चाचणीकरीता पात्र ठरतात.

२.४ पूर्व परीक्षेचे गुण अंतिम निवडीच्या वेळी विचारात घेतले जाणार नाहीत. तसेच, पूर्व परीक्षेचे गुण उमेदवारांना कळविले जाणार नाहीत.

३. पात्रतेबाबतच्या अटी:-

३.१ महाराष्ट्र शासनाच्या गृह विभागाच्या अखत्यारीतील सहायक पोलीस उपनिरीक्षक, पोलीस हवालदार, पोलीस नाईक व पोलीस शिपाई या संवर्गातील कर्मचारीच प्रस्तुत परीक्षेस पात्र असतील.

३.२ **शैक्षणिक अर्हतेसह सेवा:-**शासन परिपत्रकात विहित केलेल्या दिनांकास सहायक पोलीस उप निरीक्षक, पोलीस हवालदार, पोलीस नाईक व पोलीस शिपाई या पदावर नियमित नियुक्तीच्या दिनांकापासून खालीलप्रमाणे किमान नियमित सेवा पूर्ण होणे आवश्यक आहे:-

३.२.१ मान्यताप्राप्त विद्यापीठाच्या कोणत्याही शाखेचा पदवीधर असलेल्या उमेदवारांच्या बाबतीत - **४ वर्षे नियमित सेवा.**

३.२.२ महाराष्ट्र माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाची एच.एस.सी.परीक्षा उत्तीर्ण किंवा महाराष्ट्र शासनाने एच.एस.सी.च्या समतुल्य म्हणून मान्य केलेली अर्हता, अशा उमेदवारांच्या बाबतीत - **५ वर्षे नियमित सेवा.**

३.२.३ महाराष्ट्र माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाची एस.एस.सी. परीक्षा उत्तीर्ण किंवा महाराष्ट्र शासनाने एस.एस.सी.च्या समतुल्य म्हणून मान्य केलेली अर्हता, अशा उमेदवारांच्या बाबतीत - **६ वर्षे नियमित सेवा.**

३.३ वयोमर्यादा:-

३.३.१ अराखीव उमेदवार - कमाल वयोमर्यादा-३५ वर्षे.

३.३.२ मागासवर्गीय उमेदवार - कमाल वयोमर्यादा-४० वर्षे.

३.३.३ शासन परिपत्रकात नमूद केलेल्या दिनांकास वयाची गणना केली जाईल.

३.३.४ पोलीस उप निरीक्षक, (सेवाप्रवेश) (तिसरी सुधारणा) नियम, २००८ नुसार एखाद्या वर्षी परीक्षा न झाल्यामुळे कमाल वयोमर्यादा पूर्ण होण्यापूर्वी परीक्षेच्या सलग तीन संधी मिळाल्या नसतील अशा उमेदवारांना कमाल वयोमर्यादेनंतर सलग होणा-या परीक्षेस बसण्याच्या उर्वरित संधी देण्यात येतील. तथापि, कोणत्याही परिस्थितीत या सलग संधी तीन पेक्षा जास्त असणार नाहीत.

३.३.५ सेवाप्रवेश नियमातील कमाल वयोमर्यादा पूर्ण होण्यापूर्वी अर्ज करणा-या उमेदवारांना परीक्षेच्या कमाल संधी बाबत कोणतीही मर्यादा लागू नाही.

३.३.६ इतर कोणत्याही बाबतीत वयोमर्यादा शिथिल केली जाणार नाही.

४. शुल्क (फी):-

४.१ प्रस्तुत परीक्षेकरिता आयोगाकडून आकारण्यात येणारे शुल्क खालीलप्रमाणे आहे :-

अ.क्र.	परीक्षेचे नांव	रुपये	
		अराखीव	मागासवर्ग
(१)	पूर्व परीक्षा	३७४	२७४
(२)	मुख्य परीक्षा	५२४	३२४

४.२ वि.जा.(अ), भ.ज.(ब), वि.मा.प्र., भ.ज.(क), भ.ज.(ड) व इ.मा.व. प्रवर्गातील उन्नत व प्रगत गटात (क्रीमी-लेअर) मोडणा-या उमेदवारांना आरक्षणाचा व वयोमर्यादेचा फायदा देय नसल्याने त्यांनी अराखीव उमेदवारांप्रमाणे परीक्षा शुल्क भरणे आवश्यक आहे.

४.३ उन्नत व प्रगत गटासंदर्भातील (क्रीमी लेअर) उत्पन्नाची मर्यादा तसेच अन्य तद् अनुषंगिक बाबी शासनाने वेळोवेळी जारी केलेल्या आदेशानुसार राहतील.

५. पूर्व परीक्षा:-

५.१ परीक्षा योजना:-

५.१.१ परीक्षेचे टप्पे - एक. लेखी परीक्षा

५.१.२ एकूण गुण - १००.

५.१.३ प्रश्नपत्रिका:- एक. प्रश्नपत्रिकेचा तपशील पुढीलप्रमाणे :-

विषय (संकेतांक क्र. ०१४)	माध्यम	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
मराठी	मराठी	२५	२५	शालांत	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
इंग्रजी	इंग्रजी	२५	२५			
सामान्य अध्ययन	इंग्रजी व मराठी	५०	५०			

५.१.४ सविस्तर अभ्यासक्रम :-

अ. क्र.	घटक व उप घटक	गुण
(अ)मराठी	सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ व उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे.	२५
(ब)इंग्रजी	General Vocabulary, Sentence Structure, Grammar, Idioms & Phrases- their meaning and use, Comprehension.	२५
(क)सामान्य अध्ययन		५०
(१)	आधुनिक भारताचा इतिहास.	
(२)	भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा भूगोल	
(३)	भारतीय अर्थव्यवस्था:-जागतिकीकरण, उदारीकरण, खाजगीकरण यांच्या विशेष अभ्यासासह.	
(४)	ग्राम-प्रशासन, जिल्हा-प्रशासन, राज्य-प्रशासन:- रचना, संघटन, कार्ये.	
(५)	महाराष्ट्रातील समाजसुधारक.	
(६)	भारताचे शेजारील राष्ट्रांशी असलेले संबंध.	
(७)	चालू घडामोडी.	

५.२ परीक्षा केंद्र:-

५.२.१ पूर्व परीक्षा खालील सात जिल्हाकेंद्रांवर घेण्यात येईल :-

केंद्र	केंद्राचा सांकेतांक
औरंगाबाद	१५
मुंबई	३०
नागपूर	३२
पुणे	३८

केंद्र	केंद्राचा सांकेतांक
नांदेड	३३
अमरावती	१४
नाशिक	३५

५.२.२ उपरोक्त परीक्षा केंद्रांमधून कोणतेही एक केंद्र अर्ज सादर करताना निवडणे आवश्यक आहे.

५.२.३ उपरोक्त परीक्षाकेंद्रांमध्ये आवश्यकतेनुसार वेळोवेळी वाढ अथवा बदल होऊ शकतात.

५.२.४ विहित पद्धतीने माहिती सादर करताना उमेदवाराने निवडलेले परीक्षा केंद्र व उपलब्धतेनुसार जिल्हा केंद्रावरील विविध उपकेंद्रावर पात्र उमेदवारांना प्रवेश देण्यात येईल.

५.२.५ एखादे केंद्र कार्यान्वित होऊ शकले नाही, तर त्या केंद्रावरील उमेदवारांची व्यवस्था जवळच्या दुस-या जिल्हा केंद्रावर करण्यात येईल; असा बदल केल्यास त्याबाबतची सूचना संबंधितांना दिली जाईल.

५.२.६ एकदा निवडलेल्या परीक्षा केंद्रांमध्ये अथवा आयोगाने निश्चित केलेल्या केंद्र अथवा उपकेंद्रांमध्ये बदल करण्याची विनंती कोणत्याही कारणास्तव मान्य करण्यात येणार नाही.

५.२.७ याप्रमाणे केंद्रनिवडीची प्रक्रिया पूर्ण न केल्यास उमेदवाराने अर्जांमध्ये दिलेल्या पत्रव्यवहाराच्या पत्त्यामधील नमूद जिल्हाकेंद्रावर किंवा नजिकच्या जिल्हाकेंद्रावर प्रवेश देण्यात येईल. याबाबत आयोगाचे त्या त्या वेळचे धोरण व आयोगाचा निर्णय अंतिम मानण्यात येईल.

५.३ पूर्व परीक्षेचा निकाल:-

५.३.१ वस्तुनिष्ठ स्वरूपांच्या उत्तरपत्रिकांचे मुल्यांकन करताना उत्तरपत्रिकेत नमूद केलेल्या योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांमागे एका प्रश्नाचे गुण एकूण गुणांमधून वजा करण्यात येतील.

५.३.२ भरावयाच्या एकूण पदांच्या सुमारे १२ पट उमेदवार मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र होतील, अशा रीतीने प्रथम टप्प्यात गुणांची सीमारेषा (Cut Off Line) निश्चित करण्यात येईल. तदनंतर, दुस-या टप्प्यात प्रत्येक प्रवर्गातील पदांसाठी १२ पट उमेदवार उपलब्ध होण्याची निश्चिती करण्यासाठी जरूरीप्रमाणे सीमारेषा खाली ओढली जाईल. तथापि, अशा पध्दतीने मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी दुस-या टप्प्यात पात्र ठरलेले अतिरिक्त उमेदवार केवळ त्यांच्या राखीव प्रवर्गासाठीच्या पदावरच निवडीसाठी पात्र असतील.

५.३.३ केवळ अराखीव (खुला) उमेदवारांच्या सीमारेषेच्या आधारे मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र ठरलेल्या उमेदवारांची उमेदवारी अंतिम निवडीच्या वेळी अराखीव (खुला) पदासाठी विचारात घेतली जाईल. अराखीव (खुला) उमेदवारांसाठी असलेली सीमारेषा शिथिल करून मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र ठरलेले उमेदवार अंतिम शिफारशीच्या वेळी फक्त त्यांच्याशी संबंधित आरक्षित पदासाठी पात्र ठरतील.

- ५.३.४ प्रत्येक प्रवर्ग/उपप्रवर्गासाठी आयोगाने निश्चित केलेल्या सीमारेषा किंवा त्यापेक्षा जास्त गुण मिळविणा-या उमेदवारांना त्यांनी पूर्व परीक्षेच्या अर्जांमध्ये दिलेल्या माहितीच्या आधारे, ते विहित अटीची पूर्तता करतात असे समजून, निव्वळ तात्पुरत्या स्वरूपात, मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र समजण्यात येईल.
- ५.३.५ अशा रितीने मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र ठरलेल्या उमेदवारांची यादी आयोगाच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येईल.
- ५.३.६ मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र ठरलेल्या उमेदवारांचा निकाल जाहीर झाल्याची बातमी आयोगाच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येईल. तसेच, मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र ठरलेल्या प्रत्येक उमेदवाराला मोबाईल क्रमांकावर एस.एम.एस.द्वारे वैयक्तिकरित्या कळविण्यात येईल.
- ५.३.७ पूर्व परीक्षा ही मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशाकरिता उमेदवारांची संख्या मर्यादित करण्याच्या दृष्टिने घेण्यात येणारी चाळणी परीक्षा असल्याने मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र न ठरलेल्या उमेदवारांच्या उत्तरपत्रिकांची फेरतपासणी केली जात नाही अथवा यासंदर्भातील कोणत्याही प्रकारच्या अभिवेदनावर कार्यवाही केली जात नाही.

६. मुख्य परीक्षा :-

६.१ परीक्षेचे टप्पे :- दोन. (१)लेखी परीक्षा - ३०० गुण (२) शारीरिक चाचणी - १०० गुण

६.२ परीक्षेस प्रवेश :-

- ६.२.१ पूर्व परीक्षेच्या निकालाआधारे उमेदवारास मुख्य लेखी परीक्षेकरीता प्रवेशासाठी पात्र समजण्यात येईल.
- ६.२.२ मुख्य परीक्षेकरीता शासनाकडून परिपत्रक प्रसिद्ध झाल्यानंतर आयोगाच्या ऑनलाईन अर्ज प्रणालीच्या संकेतस्थळाद्वारे मुख्य परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र उमेदवारांना त्यांच्या प्रोफाईलद्वारे अर्ज करता येईल. त्यावेळी मुख्य लेखी परीक्षेच्या प्रवेशासाठी आयोगाने विहित केलेल्या ऑनलाईन पद्धतीने परीक्षा केंद्र निवडून परीक्षा शुल्क विहित मुदतीत सादर करणे आवश्यक राहिल. त्याशिवाय उमेदवारास मुख्य लेखी परीक्षेच्या प्रवेशासाठी पात्र समजण्यात येणार नाही.
- ६.२.३ पूर्व परीक्षेकरीता अर्ज सादर करताना आयोगाकडे सादर केलेल्या कोणत्याही दाव्यामध्ये नंतर कोणत्याही टप्प्यावर कोणत्याही प्रकारचा बदल करता येणार नाही.

६.३ परीक्षा योजना :-

६.३.१ एकूण गुण - ३००.

६.३.२ प्रश्नपत्रिका :- एक. प्रश्नपत्रिकेचा तपशील पुढीलप्रमाणे :-

संकेतांक क्रमांक	विषय	माध्यम	प्रश्नसंख्या	गुण	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
२०१	विधी (प्रमुख कायदे व इतर कायदे)	इंग्रजी व मराठी	१५०	३००	दीड तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

६.३.३ सविस्तर अभ्यासक्रम:-

६.३.३.१ Law (Major Acts)

Topics	No. of Ques.	Marks
(1)Constitution of India	15	30
(2)Indian Penal Code, 1860	30	60
Chapters with their Nos.	Sections	
(II) General Explanation	10	20
(III) Punishments	75.	
(IV) General Exceptions	76, 79 to 86, 90, 94 to 106.	
(V) Abetment	107 to 109, 114, 115, 116.	
(VA) Criminal Conspiracy	120-A, 120-B.	
(VIII) Offences against the Public Tranquillity	141 to 149, 159, 160.	
(IX) Offences by or relating to Public Servants.	167, 170, 171.	10
(X) Contempts of the Lawful Authority of Public Servants	177, 179, 180, 182, 186, 187, 188.	20
(XI) False Evidence & Offences against Public Justice	191, 193, 201, 211, 224, 225.	
(XII)Offences relating to Coin & Government Stamps.	231, 233.	
(XIV)Offences affecting the Public Health, Safety, Convenience, Decency & Morals.	279, 293, 294.	
(XV) Offences relating to religion.	295, 295-A, 298.	

(XVI) Offences Affecting the Human Body.	299 to 302, 304, 304-A, 304-B, 306, 307, 309, 317 to 320, 323 to 326, 326A, 326B, 330, 332, 336 to 343, 348 to 354, 354A, 354B, 354C, 354D, 359 to 364, 366, 366-A, 375, 376, 376 (A), (B), (C), (D) & (E), 377.	10	20
(XVII) Offences against Property	378 to 383, 390 to 395, 396, 399, 403, 404 to 412, 414 to 417, 419, 420, 425, 429 to 432, 436, 441 to 448, 451, 453, 457, 458, 461.		
(XVIII) Offences relating to documents & to property marks.	463, 471, 477-A.		
(XX) Offences relating to Marriage.	494, 497, 498.		
(XX-A) Cruelty by husband or his relatives.	498-A.		
(XXII) Criminal Intimidation, Insult & Annoyance.	504, 506, 509.		
(XXIII) Attempts to commit offences	511.		

(3) Code of Criminal Procedure, 1973		20	40
Chapters with their Numbers	Sections		
(I) Preliminary	2.	5	10
(II) Constitution of Criminal Courts & offices	6 to 21.		
(IV) (A) Powers of Superior Officers of Police	36.		
(V) Arrest of Persons	41, 41A, 41B, 41C, 41D, 42, 46, 47, 50, 50A, 51 to 54, 53A, 54A, 55A, 57, 58, 60A.		
(VI) Process to compel appearance	61 to 90.	5	10
(VII) Processes to compel the production of things.	91 to 102.		
(VIII) Security for keeping the peace & for good behaviour.	107, 109 & 110.	10	20
(X) Maintenance of Public Order & Tranquillity	129, 144, 145.		
(XI) Preventive action of the Police.	149 to 153.		
(XII) Information to the Police & their Powers to investigate.	154 to 176.		
(XIV) Conditions requisite for initiation of proceedings.	196, 197.		
(XXVII) The Judgement.	357-A, 357-B, 357-C.		
(XXXIII) Provisions as to bail and bonds.	436, 437, 438.		

(4) Indian Evidence Act, 1872		10	20
Chapters with their Nos.	Sections		
(I) Preliminary	1 to 4.		
(II) The Relevancy of facts	8, 9, 24 to 32 (1), 45, 47, 53, 54.		
(IV) Oral Evidence	59, 60.		
(V) Documentary Evidence	61 to 63, 74 to 76.		
(VII) The burden of Proof.	101, 113-A, 113-B, 114-A		
(IX) Witnesses.	125.		
(X) Examination of Witnesses.	146.		

६.३.३.२ Law (Minor Acts & Other Acts)

(A)	Minor Acts		40	80
Sr.No.	Name of Act	Sections		
(1)	The Maharashtra Police Act, 1951	2(3), (5A), (9), (10), (11), (13), 14, 28, 33, 36 to 38, 41, 55 to 57, 62, 63-A, 64 to 73, 79 to 82, 99, 108, 110, 112, 115 to 124, 126, 130A, 131, 134, 136, 137, 140, 141 to 143, 143-A, 145, 147, 148, 151, 159 to 161, 163.	5	10
(2)	The Maharashtra Prohibition Act, 1949	2(2), (7), (8), (10), (10-A), (22), (23), (24), (30), 11 to 24-A, 65 to 68, 83 to 86, 89, 119, 123, 126, 127.	2	4
(3)	The Maharashtra Prevention of Gambling Act, 1887	3 to 7, 12 (a)	2	4
(4)	The Protection of Civil Rights Act, 1955 including untouchability.	2 to 4, 7, 10, 14-A.	2	4
(5)	The Arms Act, 1959.	1 to 3, 4, 5, 20, 25, 25(a), 29, 39.	2	4
(6)	The Motor Vehicles Act, 1988.	2(28), 2(34), 2(40), 2(47), 3, 4, 5, 119, 133, 134, 177, 179, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 192, 192-A, 194, 196, 197, 198, 202, 206, 207, 209.	3	6
(7)	The Maharashtra Motor Vehicles Rules, 1989	20, 23, 52, 95, 102, 103, 117, 222, 237(1).		
(8)	The Mental Health Act, 1987	2(L)/(M)/(S), 23, 25, 28, 36, 48, 81.	1	2
(9)	Representation of People Act, 1951	125, 126, 127(1), 127(2) (3), 127(A), 129, 130(1) (2), 131, 132, 133, 135(1), 135(A), 136(B) (C).	1	2
(10)	Juvenile Justice (Care and Protection of Children) Act, 2000.	All.	3	6
(11)	Prevention of Corruption Act, 1988.	2, 7, 11, 12, 13, 17.	2	4
(12)	The Scheduled Castes & Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989	3, 4.	2	4
(13)	The N.D.P.S. Act, 1985.	2, 8, 14, 18, 20, 36-A, 41 to 44, 49 to 51.	2	4
(14)	Maharashtra Prevention of Dangerous Activities of Slumlords, Bootleggers & Drug Offenders Act, 1981	Object of the Act, 2, 3, 8, 13.	2	4
(15)	Maharashtra State Control of Organised Crime Act, 1999	Object of the Act, 2, 3, 4, 14, 16, 18, 23, 24.	2	4
(16)	Maharashtra Protection of Interests of Depositors. (In to Financial Establishments) Act, 1999.	Object of the Act, 2, 3, 4.	2	4
(17)	Information Technology Act, 2000 (Cyber law)	Object of the Act, 2, 3, 43, 65 to 67, 78, 80, 85.	3	6
(18)	Protection of Children from Sexual Offences Act, 2012.	All.	2	4
(19)	Pre-Conception & Pre-Natal Diagnostic Techniques Act (PCPNDT Act), 1994	All.	2	4

(B)	Crime Investigation	10	20
(1)	Crime Investigation (Practical approach)	8	16
	(a)Crime Scene Panchnama,		
	(b)Arrest Panchnama,		
	(c)Seizure Search Panchnama,		
	(d)Inquest Panchnama,		
	(e)Memorandum Panchnama u/s 27 of IEA.		
(2)	Proposals of extenment proceedings & Chapter proceedings.	2	4
(C)	Scientific Aids to Crime Investigation	5	10
	गुन्हे अन्वेषणासाठी सहाय्यभूत ठरणाऱ्या वैज्ञानिक पध्दती/साधने (Scientific Aids to Crime Investigation):-संगणक तसेच अन्य आधुनिक साधनांच्या विशेष अभ्यासासह.		
(D)	Forensic Science :-	5	10
	(i) <i>Physical evidence</i> :-nature, search, handling, packing and forwarding.		
	(ii) <i>Finger prints & Foot prints</i> :-Importance, finding them on the scene of crime, their development and recording.		
	(iii) <i>Explosives</i> :-Its names, commonly used explosives, home bombs, Handling and collection of explosive residues and their examination.		
(E)	Forensic Medicines :	10	20
	(i) <i>Introduction</i> :-Scope & importance to police. Examination of scene of occurrence from the point of view of medico-legal evidence.		
	(ii) Medico Legal definition of death, difference between dead & alive persons.		
	(iii) Identity of dead persons, Post Mortem.		
	(iv) <i>Violent Asphyxial death</i> - hanging, Suffocation & drowning.		
	(v)Medico legal aspects of different types of wounds, by fire-arms, sharp edged or pointed weapons.		
	(vi) <i>Sexual offences</i> - rape.		
	(vii) Poison commonly used in India in the commission of crime.		
(F)	Human Rights –	5	10
	(i) Its awareness, Principles of handcuffing as per directions of the Supreme court.		
	(ii) National Human Rights Commission.		
	(iii) State Human Rights Commission.		
	(iv) State Police Complaints Authority.		

६.३.४ प्रस्तुत परीक्षेकरीता कोणत्याही प्रकारची पुस्तके, संदर्भ ग्रंथ, टिप्पण्या इत्यादींचा वापर करता येणार नाही.

६.४ परीक्षा केंद्र :-

६.४.१ खालील चार ठिकाणी सादर मुख्य परीक्षा घेता येवू शकेल :-

केंद्र	केंद्राचा सांकेतांक	केंद्र	केंद्राचा सांकेतांक
औरंगाबाद	१५	नागपूर	३२
मुंबई	३०	पुणे	३८

- ६.४.२ मुख्य परीक्षा वर नमूद केलेल्या जिल्हाकेंद्रावर अथवा फक्त मुंबई येथे घेण्याबाबतचा निर्णय मुख्य परीक्षेच्या अधिसूचनेद्वारे उमेदवारांना अवगत करण्यात येईल.
- ६.४.३ परीक्षा वर नमूद केल्याप्रमाणे चार ठिकाणी घ्यावयाचा निर्णय झाल्यास उपरोक्त परीक्षा केंद्रांमधून कोणतेही एक केंद्र मुख्य परीक्षेकरिता माहिती सादर करताना निवडणे आवश्यक आहे.
- ६.४.४ उपरोक्त परीक्षा केंद्रांमध्ये आवश्यकतेनुसार बदल होऊ शकतो.
- ६.४.५ विहित पद्धतीने अर्ज/माहिती सादर करताना उमेदवाराने निवडलेले परीक्षा केंद्र व उपलब्धतेनुसार जिल्हा केंद्रावरील विविध उपकेंद्रावर पात्र उमेदवारांना प्रवेश देण्यात येईल.
- ६.४.६ वर नमूद चार जिल्हाकेंद्रापैकी एखादे केंद्र कार्यान्वित होऊ शकले नाही तर त्या केंद्रावरील उमेदवारांची व्यवस्था जवळच्या दुस-या जिल्हा केंद्रावर करण्यात येईल. असा बदल केल्यास त्याबाबतची सूचना संबंधितांना दिली जाईल.

- ६.४.७ एकदा निवडलेल्या परीक्षा केंद्रामध्ये अथवा आयोगाने निश्चित केलेल्या केंद्र अथवा उपकेंद्रामध्ये बदल करण्याची विनंती कोणत्याही परिस्थितीत मान्य करण्यात येणार नाही.
- ६.४.८ याप्रमाणे केंद्रनिवडीची प्रक्रिया पूर्ण न केल्यास उमेदवाराने अर्जामध्ये दिलेल्या पत्रव्यवहाराच्या पत्त्यामधील नमूद जिल्हाकेंद्रावर किंवा नजिकच्या जिल्हाकेंद्रावर प्रवेश देण्यात येईल. याबाबत आयोगाचे त्या त्या वेळेचे धोरण व आयोगाचा निर्णय अंतिम मानण्यात येईल.

६.५ मुख्य परीक्षेचा निकाल :-

- ६.५.१ वस्तुनिष्ठ स्वरूपांच्या उत्तरपत्रिकांचे मुल्यांकन करताना उत्तरपत्रिकेत नमूद केलेल्या योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरामागे एका प्रश्नाचे गुण एकूण गुणांमधून वजा करण्यात येतील.
- ६.५.२ प्रस्तुत परीक्षेमध्ये भरावयाच्या एकूण पदांपैकी प्रत्येक आरक्षित प्रवर्ग / उपप्रवर्गासाठी सुमारे ४ पट उमेदवार शारीरिक चाचणीसाठी उपलब्ध होतील, अशा रितीने गुणांची किमान सीमारेषा (Cut Off Line) निश्चित करण्यात येईल.
- ६.५.३ गुणांची सीमारेषा सर्व उमेदवारांसाठी एकच किंवा प्रत्येक सामाजिक प्रवर्ग/उपप्रवर्गासाठी वेगवेगळी असू शकेल.
- ६.५.४ प्रत्येक प्रवर्ग/उपप्रवर्गासाठी आयोगाने निश्चित केलेल्या सीमारेषा किंवा त्यापेक्षा जास्त गुण मिळविणा-या उमेदवारांना त्यांनी अर्जामध्ये दिलेल्या माहितीच्या आधारे ते विहित अटीची पूर्तता करतात, असे समजून, निव्वळ तात्पुरत्या स्वरूपात, शारीरिक चाचणीसाठी पात्र समजण्यात येईल.
- ६.५.५ प्रस्तुत परीक्षेमध्ये सर्वाधिक गुण मिळविणा-या उमेदवारांच्या एकूण गुणांच्या खालील प्रमाणात किमान गुण प्राप्त करणारे उमेदवार, शारीरिक चाचणीसाठी पात्र असतील :-
- (१) अराखीव- किमान ३५ शतमत
- (२) मागासवर्गीय - किमान ३० शतमत
- ६.५.६ निकाल जाहीर झाल्याची बातमी आयोगाच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येईल. तसेच, शारीरिक चाचणीकरीता पात्र ठरलेल्या प्रत्येक उमेदवाराला त्याच्या प्रोफाईलद्वारे आणि मोबाईल क्रमांकावर एस.एम.एस.द्वारे वैयक्तिकरित्या कळविण्यात येईल.
- ६.५.७ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती तसेच उन्नत व प्रगत गटात मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र असलेल्या विमुक्त जाती (अ), भटक्या जमाती (ब), विशेष मागास प्रवर्ग, भटक्या जमाती (क), भटक्या जमाती (ड), व इतर मागास वर्ग या प्रवर्गातील उमेदवार, लेखी परीक्षेत केवळ त्यांच्यासाठी विहित केलेल्या निम्न सीमारेषेनुसार अर्हताप्राप्त झाल्यास अंतिम शिफारशीच्या वेळी त्यांची उमेदवारी केवळ त्या त्या संबंधित प्रवर्गासाठी विचारात घेतली जाईल. निम्न सीमारेषेनुसार अर्हताप्राप्त ठरलेल्या उमेदवारांची उमेदवारी अराखीव (खुला) पदासाठी विचारात घेतली जाणार नाही.

७. शारीरिक चाचणी :-

- ७.१ लेखी परीक्षेत आयोगाने निश्चित केलेल्या सीमांकन रेषेएवढे किंवा त्यापेक्षा जास्त गुण मिळविणा-या उमेदवारांना शारीरिक चाचणीसाठी बोलविण्यात येईल.
- ७.२ वरीलप्रमाणे लेखी परीक्षेच्या निकालाआधारे पात्र ठरणा-या उमेदवारांना शारीरिक चाचणीसाठी आयोगाने निश्चित केलेल्या ठिकाणी व विहित दिनांकास स्वखर्चाने उपस्थित रहावे लागेल.
- ७.३ शारीरिक चाचणीचा तपशील :-

पुरुषांसाठी		महिलांसाठी	
१	गोळाफेक-वजन- ७.२६० कि.ग्रॅ.- कमाल गुण - १५	१	गोळाफेक - वजन - ४ कि.ग्रॅ.- कमाल गुण - २०
२	पुल अप्स - कमाल गुण - २०	२	धावणे (२०० मीटर्स) कमाल गुण - ४०
३	लांब उडी - कमाल गुण - १५	३	चालणे (३ कि.मी.) कमाल गुण - ४०
४	धावणे (८०० मीटर्स) कमाल गुण - ५०		
एकूण गुण - १००		एकूण गुण - १००	

- ७.४ शारीरिक चाचणीच्या सरावासाठी उमेदवार राज्यातील पोलीस कवायत मैदानांचा उपयोग करू शकतील आणि पोलीस मुख्यालयातील पोलीस उपायुक्तांच्या, तसेच पोलीस अधिकांच्या परवानगीने निर्देशकांची मदत घेऊ शकतील.

७.५ प्रमाणपत्र पडताळणी :-

- ७.५.१ शारीरिक चाचणीमध्ये किमान ३० गुण मिळविणा-या उमेदवारांना प्रमाणपत्र पडताळणीसाठी बोलविण्यात येईल.
- ७.५.२ प्रमाणपत्र पडताळणीस पात्र ठरणा-या उमेदवारांची पात्रता, जाहिरात/ शासन परिपत्रकातील अर्हता/अटी व शर्तीनुसार मूळ प्रमाणपत्रांच्या/कागदपत्रांच्या आधारे तपासली जाईल.
- ७.५.३ अर्जातील दाव्यानुसार मूळ कागदपत्र सादर करणा-या उमेदवारांची प्रमाणपत्र पडताळणी केली जाईल.
- ७.५.४ विहित कागदपत्रे सादर करू न शकणा-या उमेदवारांची उमेदवारी रद्द करण्यात येईल. तसेच त्याकरीता कोणतीही मुदतवाढ देण्यात येणार नाही.
- ७.५.५ वरीलप्रमाणे मुख्य परीक्षेच्या निकालाआधारे तसेच शारीरिक चाचणीच्या आधारे पात्र ठरणा-या उमेदवारांची प्रमाणपत्र पडताळणी आयोगाच्या कार्यक्रमानुसार तसेच आयोगाने निश्चित केलेल्या ठिकाणी व वेळेस घेण्यात येईल.

८. अंतिम निकाल:-

- ८.१ मुख्य लेखी परीक्षा आणि शारीरिक चाचणीमध्ये प्राप्त केलेल्या गुणांची एकत्रित बेरीज करून गुणवत्ताक्रमानुसार यादी (Merit List) तयार करण्यात येईल.
- ८.२ गुणवत्ता यादीमधील समान गुण धारण करणा-या उमेदवारांचा प्राधान्यक्रम (Ranking) "उमेदवारांना सर्वसाधारण सूचना" मध्ये नमूद केलेल्या निकषानुसार ठरविण्यात येईल.

९. शिफारस :-

- ९.१ "उमेदवारांना सर्वसाधारण सूचना " मध्ये नमूद केलेल्या कार्यपध्दतीनुसार उमेदवारांच्या शिफारसी शासनाच्या संबंधित विभागाकडे पाठविण्यात येतील.
- ९.२ शिफारस झालेल्या उमेदवारांची नावे आयोगाच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यात येतील.
- ९.३ शिफारसीनंतर नियुक्तीसाठी शासनाकडे शिफारस करण्यात आली आहे किंवा नाही, याबाबत उमेदवारांच्या प्रोफाईलद्वारे कळविण्यात येईल.
- ९.४ शिफारसपात्र प्रत्येक उमेदवारास आयोगाकडील नोंदणीकृत मोबाईल क्रमांकावर एस.एम.एस.द्वारे कळविण्यात येईल. तसेच, शिफारस झालेल्या उमेदवारांची नावे आयोगाच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यात येतील.

दिनांक: ७ जुलै, २०१८

सुनिल अवताडे
उप सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग